

Villkor och begränsningar för Europeiska gemenskapernas domstols rätt att ompröva Europeiska gemenskapernas förstainstansrätts avgöranden

Utrikesdepartementet

2003-10-13

Dokumentbeteckning

12464/03 JUR 359 COUR 24

Förslag till rådets beslut om ändring av protokollet om stadgan för Europeiska gemenskapernas domstol för att kunna fastställa villkor och begränsningar för domstolens prövning av Förstainstansrättens beslut

Sammanfattning

Genom Nicefördraget öppnades möjlighet att inrätta särskilda rättsinstanser för att i första instans avgöra vissa grupper av ärenden på särskilda områden (artikel 225a EG). De särskilda rättsinstansernas avgöranden skall enligt samma bestämmelse överklagas till Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt (förstainstansrätten). I Nicefördraget lades dessutom grunden för en framtida överföring av behörighet från Europeiska gemenskapernas domstol (domstolen) till förstainstansrätten i alla typer av mål. Genom föreskrifter i protokollet om stadgan för Europeiska gemenskapernas domstol (stadgan) kan därmed förstainstansrätten ges behörighet att på särskilda områden avgöra mål om förhandsavgöranden.

Om den före Nicefördraget gällande ordningen för överklagade hade behållits oförändrad hade målen som handläggs av särskilda rättsinstanser i första instans kunnat komma att prövas i tre instanser i stället för tidigare två och målen om förhandsavgöranden i två instanser i stället för enbart i domstolen. Bland annat fördelarna att avlasta domstolen vissa måltyper skulle i så fall kunna utebli. I Nicefördraget infördes därför genom det nya institutet *omprövning* en form av prövningstillstånd för dessa mål. Domstolens omprövningsmöjlighet gäller enligt artikel 225 EG (respektive artikel 140a EA)

endast i undantagsfall om det finns en allvarlig risk för att avgörandet undergräver enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten. De närmare villkoren och begränsningarna för domstolens omprövning skall anges i stadgan.

I stadgan infördes i samband med Nicefördraget i artikel 62 en bestämmelse som innebär att bedömningen av om omprövning skall ske i första hand görs av förste generaladvokaten. Denne kan inom en månad från det att avgörandet meddelades föreslå domstolen att avgörandet skall omprövas. Domstolen skall sedan fatta beslut i frågan inom en månad från det att förslaget om omprövning lades fram.

Förslaget innebär att preciserade regler för domstolens omprövning vad gäller omprövningens inverkan på verkställbarheten av förstainstansrättens avgöranden, parter och övriga intressenters roll i förfarandet vid domstolen och verkan av domstolens avgörande på tvisten mellan parterna införs i stadgan.

1 Förslaget

1.1 Innehåll

Bakgrund

Omprövningsförfarandet tillkom som en kompromiss av olika förslag under regeringskonferensen och flera frågor lämnades därför olösta. Utöver de uttryckliga bestämmelserna om omprövning i artikel 225.2 och 225.3 EG (respektive artikel 140a.2 och 140a.3 EA) samt i artikel 62 i stadgan uttalade regeringskonferensen i gemensam förklaring 13 att de väsentliga bestämmelserna om omprövningsförfarandet skall fastställas i stadgan och att det i dessa bestämmelser särskilt bör anges parternas roll i förfarandet vid domstolen, omprövningsförfarandets inverkan på verkställbarheten hos förstainstansrättens avgöranden och verkan av domstolens avgörande på tvisten mellan parterna. I gemensam förklaring 14 uttalade konferensen vidare att rådet, när det antar bestämmelser för genomförande av artikel 225.2 och 225.3 EG, bör införa ett förfarande som säkerställer att det senast tre år efter Nicefördragets ikraftträdande görs en utvärdering av hur dessa bestämmelser fungerar i praktiken. Slutligen förklarade konferensen att den ansåg att domstolen, i de undantagsfall då den beslutar att ompröva förstainstansrättens avgöranden i mål om förhandsavgöranden, bör fatta beslut enligt ett brådskande förfarande (gemensam förklaring 15). Det huvudsakliga motstående förslag som inte kom att realiseras genom att omprövningsförfarandet valdes var förslaget att det skulle vara möjligt att ”överklaga i lagens intresse” – ett överklagandeförfarande som byggde på tanken att utgången i den aktuella tvisten inte skulle påverkas av domstolens prövning utan syfta till att klarlägga rättsläget.

I motiven till förslaget pekar domstolen på att valet av omprövningsförfarandet har öppnat möjlighet för ett prövningsförfarande som skiljer sig från de ordinära procedurerna vid överklagande och prövning i första instans. Domstolen framhåller också att förslaget utgår från att omprövningsförfarandet är en annan typ av förfarande än förslaget om ”överklagande i lagens intresse”. Domstolen understryker att det är av stor vikt att upprätthålla reformens struktur och att se till att procedurreglerna inte leder till ett utdraget förfarande till men för parterna. I detta syfte föreslår domstolen att tre nya artiklar förs in i stadgan: artiklarna 62 a – c. Domstolens representanter har vid möte i arbetsgruppen för domstolen den 26 september 2003, då förslaget behandlades för första gången, lämnat ytterligare förklarande upplysningar.

Artikel 62 a

Förslaget innebär att det i stadgan i artikel 62 a anges att förste generaladvokatens förslag att ett avgörande skall omprövas och domstolens beslut att ompröva avgörandet inte skall påverka verkställbarheten av detsamma. Detta överensstämmer med den huvudregel som enligt artikel 60 i stadgan gäller vid överklagande. Liksom vid överklagande skall domstolen dock ha möjlighet att enligt artikel 242 EG förordna om uppskov med verkställigheten om omständigheterna kräver det respektive besluta om nödvändiga interimistiska åtgärder enligt artikel 243 EG.

Artikel 62 b

Enligt första stycket i artikel 62 b skall domstolens beslut att ompröva grundas på handlingarna i förstainstansrättens akt.

I andra stycket anges att parterna vid förstainstansrätten respektive parterna vid den nationella domstolen i mål om förhandsavgörande skall ha rätt att inom viss tid som bestäms av domstolen yttra sig skriftligen över de frågor som omprövningen avser.

Sådan rätt skall även, enligt artikelns tredje stycke, tillkomma medlemsstaterna och de institutioner som anges i artikel 23 i stadgan. Eftersom endast ”medlemsstaterna” anges i bestämmelsen ger den föreslagna lydelsen inte EES-staterna och ESA rätt att yttra sig (jämför artikel 23 tredje stycket). Domstolens representanter har förklarat att EES-staterna och ESA av misstag inte tagits med i bestämmelsen men att förslaget kommer att ändras i denna del. Villkoren skall i övrigt vara samma som enligt artikel 23, dvs att domstolen underrättar medlemsstaterna och institutionerna om ärendet och bereder dem tillfälle att yttra sig skriftligen inom två månader från underrättelsen.

Enligt artikelns sista stycke skall omprövningen som utgångspunkt inte innebära en rätt till muntligt förfarande, men domstolen skall ha rätt att besluta om detta. Bestämmelsen innehåller inte några regler om förutsättningarna för

detta, men i motiven anges att sådant beslut endast skall fattas om domstolen anser det nödvändigt.

2003/04:FPM09

Artikel 62 c

I artikel 62 c regleras vilka effekter en omprövning skall kunna ha. För det första anges att omprövningen enbart skall avse de frågor som föranlett den samma. Domstolen har uppgivit att avgränsningen av domstolens omprövning utgår från förste generaladvokatens förslag. Enbart de rättsfrågor som förste generaladvokaten påkallar omprövning av skall således bli föremål för domstolens prövning.

Om prövningen resulterar i att domstolen finner att förstainstansrättens avgörande inte undergräver enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten, skall förstainstansrättens avgörande stå fast.

Om domstolen däremot konstaterar att avgörandet undergräver enhetligheten eller konsekvensen i gemenskapsrätten skall, vad gäller mål om direkt talan, domstolen i första hand återförvisa målet till förstainstansrätten. Förstainstansrätten är då bunden av domstolens bedömning i de rättsfrågor som prövats. Om, med utgångspunkt i de faktiska omständigheter som förstainstansrätten grundat sitt avgörande på, utgången i målet är klar skall domstolen emellertid i stället avgöra målet slutligt. Om målet återförvisas får domstolen ange vilka delar av förstainstansrättens dom som inte omfattats av omprövningen och därmed skall anses ha rättskraft mellan parterna. Vad gäller mål om förhandsavgöranden skall domstolens avgörande ersätta förstainstansrättens i de delar som omfattats av omprövningen.

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

1.3 Budgetära konsekvenser

Det nu aktuella förslaget rör enbart de närmare villkoren och begränsningarna för omprövningsförfarandet. Förslaget i sig kan därmed inte förväntas medföra några extra utgifter.

2 Ståndpunkter

2.1 Svensk ståndpunkt

Sverige är positivt till förslagets huvudsakliga innehåll. Sverige anser att förslaget återspeglar de viktiga principer som utgör grunden för omprövningsförfarandet, nämligen att omprövning enbart skall komma till användning i

undantagsfall, att resultatet av omprövningen skall påverka utgången i den aktuella tvisten och att parterna därmed skall ha rätt att delta i förfarandet. Sverige anser emellertid att förslaget, särskilt mot bakgrund av gemensam förklaring 15, inte i tillräcklig utsträckning understryker vikten av att omprövningsförfarandet inte drar ut på tiden mer än vad som är nödvändigt. Sverige har därför föreslagit att det i artikel 62 b uttryckligen anges att mål om omprövning skall handläggas skyndsamt.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Samtliga medlemsstater ställde sig vid mötet i arbetsgruppen för domstolen den 26 september 2003 huvudsakligen positiva till förslaget.

Några medlemsstater (främst Spanien och Nederländerna) var dock något tveksamma till att omprövningsförfarandet inte generellt skulle ha suspensiv effekt på förstainstansrättens avgöranden. Man såg en risk att en nationell domstol eventuellt skulle komma att avgöra ett mål med utgångspunkt i förstainstansrättens förhandsavgörande innan domstolens omprövningsförfarande avslutats. Efter att domstolens representanter förklarade att domstolen kommer att underrätta den nationella domstolen om den pågående omprövningen och att domstolen har möjlighet att besluta om interimistiska åtgärder samt understrukit omprövningsförfarandets undantagskaraktär framstod det dock som att medlemsstaternas farhågor i denna del lugnats.

De flesta medlemsstaterna underströk, liksom Sverige, vikten av att omprövningsmålen handläggs skyndsamt.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Kommissionen var inte närvarande vid arbetsgruppsmötet den 26 september 2003 och har därmed inte redovisat någon uppfattning avseende domstolens förslag.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Vid mötet i arbetsgruppen för domstolen den 26 september 2003 bestämdes att förslag till ändringar skulle ges in skriftligen senast den 1 oktober 2003. Om sådana förslag inkommer i någon mer väsentlig utsträckning förväntas förslaget tas upp till ny diskussion i arbetsgruppen.

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

2003/04:FPM09

Beslut om ändring av stadgan fattas enligt artikel 245 andra stycket EG (respektive 160 andra stycke EA) av rådet genom enhälligt beslut, på begäran av domstolen och efter att ha hört parlamentet och kommissionen, eller på begäran av kommissionen och efter att ha hört parlamentet och domstolen.

3.3 Fackuttryck/termer
